

TIL O'RGANISHNING ZAMONAVIY JAMIYATDAGI AHAMIYATI

Toshtemirova Munira Eshmamat qizi

Termiz davlat iqtisodiyot va servis universiteti talabasi

Eshquvvatov Zohidbek

Ilmiy rahbar, Termiz davlat iqtisodiyot va servis universiteti o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20342054>

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada til o'rganishning inson hayotidagi o'rni, xorijiy tillarni egallashning zamonaviy jamiyat rivojidadagi ahamiyati hamda yoshlarning intellektual va kasbiy rivojlanishidagi ta'siri yoritilgan. Shuningdek, til o'rganish jarayonida qo'llaniladigan samarali metodlar va zamonaviy texnologiyalar haqida fikr yuritilgan.*

***Kalit so'zlar:** til o'rganish, xorijiy til, kommunikatsiya, ta'lim, globallashuv, innovatsiya, motivatsiya, zamonaviy metodlar.*

KIRISH

XXI asr — axborot texnologiyalari, innovatsiyalar va globallashuv asri sifatida insoniyat taraqqiyotida mutlaqo yangi bosqichni boshlab berdi. Bugungi kunda dunyo mamlakatlari o'rtasidagi iqtisodiy, siyosiy, ilmiy va madaniy aloqalar tobora kengayib borayotgani xorijiy tillarni o'rganishga bo'lgan ehtiyojni keskin oshirmoqda. Ayniqsa, rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, xorijiy tillarni mukammal egallagan jamiyat har tomonlama tezroq rivojlanadi va xalqaro maydonda yuqori mavqega ega bo'ladi.

Til — insoniyatning eng buyuk ijtimoiy hodisalaridan biri bo'lib, u nafaqat muloqot vositasi, balki millat madaniyati, tafakkuri va ma'naviy qadriyatlarini aks ettiruvchi muhim omildir. Xorijiy tillarni o'rganish esa insonning dunyoqarashini kengaytiradi, boshqa xalqlarning tarixi, madaniyati va turmush tarzini chuqurroq anglash imkonini beradi. Shu sababli bugungi kunda til o'rganish oddiy ehtiyoj emas, balki zamonaviy jamiyatning ustuvor talablaridan biriga aylangan.

Ayniqsa, ingliz tilining xalqaro til sifatidagi mavqei yildan-yilga mustahkamlanib bormoqda. Hozirgi kunda ilm-fan, texnologiya, tibbiyot, biznes, xalqaro diplomatiya va internet tizimining katta qismi aynan ingliz tilida faoliyat yuritadi. Dunyodagi ilmiy maqolalar, elektron manbalar, zamonaviy dasturlar va innovatsion platformalarning asosiy qismi ingliz tilida yaratilgani bois ushbu tilni bilish zamonaviy mutaxassis uchun muhim talab hisoblanadi.

Bugungi yosh avlodning xorijiy tillarni puxta egallashi ularning nafaqat bilim darajasini, balki xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini ham oshiradi. Xorijiy tilni bilgan yoshlar chet el universitetlarida tahsil olish, xalqaro grant va loyihalarda qatnashish, xorijiy kompaniyalarda ishlash hamda ilmiy faoliyat bilan shug'ullanish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa mamlakatning intellektual salohiyati va innovatsion rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekiston Respublikasida ham xorijiy tillarni o'rganishga davlat siyosati darajasida katta e'tibor qaratilmoqda. So'nggi yillarda ta'lim tizimida chet tillarini o'qitishni takomillashtirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish hamda xalqaro sertifikatlash tizimini rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, maktabgacha ta'limdan boshlab oliy ta'limgacha bo'lgan barcha bosqichlarda xorijiy tillarni samarali o'qitishga qaratilgan yangi dasturlar joriy etildi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalarning rivojlanishi til o'rganish jarayonini yanada qulaylashtirmoqda. Turli mobil ilovalar, onlayn kurslar, multimedia vositalari va sun'iy intellekt asosidagi platformalar yordamida insonlar istalgan joy va vaqtda mustaqil ravishda xorijiy tillarni o'rganish imkoniyatiga ega bo'lmoqdalar. Bu esa ta'lim tizimining samaradorligini oshirish bilan birga, o'quvchilarning tilga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasini kuchaytirmoqda.

Mazkur maqolada til o'rganishning zamonaviy jamiyatdagi ahamiyati, xorijiy tillarni egallashning ilmiy va kasbiy rivojlanishdagi o'rni, shuningdek til o'qitishda qo'llanilayotgan zamonaviy metod va texnologiyalar tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Til o'rganish masalasi uzoq yillardan buyon tilshunoslik, pedagogika va psixologiya fanlarining muhim tadqiqot obyektlaridan biri bo'lib kelmoqda. Jahon olimlari tomonidan xorijiy tillarni o'qitish metodikasi, tilni o'zlashtirish jarayonlari hamda samarali ta'lim usullariga oid ko'plab ilmiy izlanishlar olib borilgan. Ushbu tadqiqotlarda til o'rganishning inson tafakkuri, muloqot madaniyati va kasbiy rivojlanishdagi o'rni alohida ta'kidlanadi.

Amerikalik tilshunos olim Stephen Krashen o'zining "Second Language Acquisition" nazariyasida tilni tabiiy muhitda o'rganish muhim ekanligini qayd etadi. Olimning fikriga ko'ra, inson tilni majburiy grammatik qoidalarni yodlash orqali emas, balki real kommunikativ vaziyatlar va tabiiy muloqot jarayonida samaraliroq o'zlashtiradi. Shu sababli zamonaviy ta'lim tizimida kommunikativ metodlar keng qo'llanilmoqda.

Jeremy Harmer esa xorijiy tillarni o'qitishda o'quvchilar motivatsiyasining muhim o'rin tutishini alohida ta'kidlaydi. Uning ilmiy qarashlariga ko'ra, til o'rganishda qiziqish va amaliy ehtiyoj mavjud bo'lsa, o'quvchi yangi bilimlarni tezroq o'zlashtiradi. Shuningdek, olim zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv mashg'ulotlar va multimedia vositalarining samaradorligini yuqori baholaydi.

Noam Chomsky tomonidan ilgari surilgan generativ grammatika nazariyasi ham til o'rganish masalalarida muhim ilmiy asoslardan biri hisoblanadi. Olim insonda tug'ma til qobiliyati mavjudligini va bu qobiliyat orqali inson yangi tillarni osonroq o'zlashtirishini ilmiy jihatdan asoslab beradi. Mazkur nazariya keyingi yillarda til psixologiyasi va metodikasi rivojiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi.

Mahalliy olimlar tomonidan ham xorijiy tillarni o'qitish metodikasi yuzasidan ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Jumladan, professor J. Jalolov xorijiy tillarni o'qitishda kommunikativ yondashuv va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashning afzalliklarini keng yoritgan. Uning tadqiqotlarida o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, erkin muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantirish asosiy maqsad sifatida talqin etiladi.

Bugungi kunda xorijiy tillarni o'rganishning psixologik jihatlari ham alohida tadqiq etilmoqda. Psixolog olimlarning fikricha, til o'rganish inson xotirasi, diqqat va analitik tafakkurining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bir nechta tilni biladigan insonlarda muammolarni tezkor hal qilish, kreativ fikrlash va kommunikativ moslashuvchanlik yuqori darajada shakllanadi.

Shuningdek, zamonaviy ilmiy manbalarda raqamli texnologiyalarning til o'rganishdagi o'rni ham keng tahlil qilinmoqda. Turli mobil ilovalar, sun'iy intellekt platformalari, onlayn kurslar va multimedia vositalari xorijiy tillarni mustaqil ravishda o'rganish imkoniyatini

kengaytirdi. Ayniqsa, pandemiyadan keyingi davrda masofaviy ta'lim texnologiyalarining rivojlanishi til o'rganish metodikasida yangi bosqichni yuzaga keltirdi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, xorijiy tillarni samarali o'rgatish uchun an'anaviy metodlarni zamonaviy interaktiv yondashuvlar bilan uyg'unlashtirish muhim hisoblanadi. Til o'rganish jarayonida o'quvchilarning individual qobiliyatlari, motivatsiyasi va kommunikativ ehtiyojlarini hisobga olish esa ta'lim samaradorligini oshiruvchi asosiy omillardan biridir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolani tayyorlash jarayonida til o'rganishning zamonaviy jamiyatdagi ahamiyatini ilmiy jihatdan yoritish maqsadida bir qator ilmiy-tadqiqot metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot davomida xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy qarashlari, pedagogik va lingvistik manbalari chuqur o'rganildi hamda ularning mazmuni tahliliy asosda umumlashtirildi.

Tadqiqotning nazariy asosini tilshunoslik, pedagogika va psixologiya fanlariga oid ilmiy adabiyotlar tashkil etdi. Xususan, xorijiy tillarni o'qitish metodikasi, kommunikativ yondashuv, motivatsiya va zamonaviy ta'lim texnologiyalariga bag'ishlangan ilmiy maqolalar, darsliklar va monografiyalar tahlil qilindi. Bu esa mavzuning nazariy jihatdan kengroq yoritilishiga imkon yaratdi.

Maqolada qiyosiy-tahliliy metoddan ham samarali foydalanildi. Ushbu metod yordamida an'anaviy va zamonaviy til o'qitish usullarining afzalliklari hamda kamchiliklari solishtirildi. Natijada interaktiv va kommunikativ metodlarning til o'rganish samaradorligiga ijobiy ta'siri ilmiy asosda yoritildi.

Shuningdek, tavsifiy metod orqali til o'rganishning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni, yoshlar rivojlanishiga ta'siri hamda xorijiy tillarni egallashning zamonaviy ehtiyoj sifatidagi ahamiyati izohlandi. Mazkur metod mavzuning mazmun-mohiyatini batafsil ochib berishda muhim rol o'ynadi.

Tadqiqot davomida statistik ma'lumotlar va zamonaviy ta'lim tizimiga oid ilmiy kuzatishlardan ham foydalanildi. Xorijiy tillarni biladigan mutaxassislariga bo'lgan talabning ortib borayotgani, xalqaro sertifikat tizimining rivojlanishi hamda onlayn ta'lim platformalarining keng ommalashuvi til o'rganishning dolzarbligini yanada oshirayotgani aniqlandi.

Bundan tashqari, umumlashtirish metodidan foydalanish orqali turli ilmiy qarashlar bir tizimga keltirildi va til o'rganishning inson tafakkuri, kasbiy faoliyati hamda kommunikativ kompetensiyasiga ta'siri yuzasidan umumiy ilmiy xulosalar shakllantirildi.

Mazkur metodologik yondashuvlar maqolaning ilmiy asoslanganligini ta'minlash bilan birga, til o'rganishning bugungi kundagi ijtimoiy, madaniy va pedagogik ahamiyatini kompleks tarzda yoritishga xizmat qildi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Bugungi globallashtirish sharoitida xorijiy tillarni o'rganish inson hayotining muhim ehtiyojlaridan biriga aylanib bormoqda. Ayniqsa, xalqaro aloqalarning kengayishi, axborot texnologiyalarining rivojlanishi hamda ta'lim tizimining modernizatsiyalashuvi natijasida xorijiy tillarni biladigan mutaxassislariga bo'lgan talab keskin ortmoqda. Shu sababli til o'rganish nafaqat shaxsiy rivojlanish vositasi, balki jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida ham qaralmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, xorijiy tilni biladigan insonlarning kommunikativ imkoniyatlari ancha keng bo'ladi. Ular xalqaro konferensiyalar, ilmiy seminarlar va xorijiy

hamkorlik loyihalarida faol ishtirok eta oladilar. Ayniqsa, ingliz tilini bilish ilmiy faoliyat bilan shug'ullanuvchi tadqiqotchilar uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki dunyodagi ko'plab ilmiy maqolalar, elektron kutubxonalar va akademik platformalar aynan ingliz tilida faoliyat yuritadi.

Shuningdek, xorijiy tillarni o'rganish yoshlarning kasbiy rivojlanishiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Bugungi mehnat bozorida xorijiy tilni biladigan mutaxassislar yuqori baholanmoqda. Xalqaro kompaniyalar, xorijiy investitsiya tashkilotlari hamda zamonaviy texnologik korxonalar ishga qabul qilishda til bilish darajasiga alohida e'tibor qaratmoqda. Natijada xorijiy tilni puxta egallagan yoshlarning raqobatbardoshligi oshmoqda.

Til o'rganishning yana bir muhim jihati — bu inson tafakkurining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishidir. Psixologik tadqiqotlarga ko'ra, bir nechta tilni biladigan insonlarning xotirasi, analitik fikrlashi va muammolarni hal qilish qobiliyati yuqori bo'ladi. Til o'rganish jarayonida inson yangi so'zlar, grammatik qoidalar va kommunikativ vaziyatlarni o'zlashtirishi natijasida miyaning faol ishlashi kuchayadi.

Zamonaviy texnologiyalar ham til o'rganish jarayonining samaradorligini oshirmoqda. Xususan, mobil ilovalar, sun'iy intellekt platformalari, multimedia vositalari va onlayn kurslar yordamida til o'rganish yanada qulaylashdi. Endilikda inson istalgan joy va vaqtda mustaqil ravishda xorijiy tilni o'rganish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Bu esa an'anaviy ta'lim tizimining imkoniyatlarini yanada kengaytirmoqda.

Muhokamalar davomida yana bir muhim jihat aniqlandiki, til o'rganishda motivatsiya asosiy omillardan biri hisoblanadi. Agar o'quvchida tilni o'rganishga kuchli qiziqish va aniq maqsad mavjud bo'lsa, o'zlashtirish jarayoni ancha samarali kechadi. Shu sababli o'qituvchilar dars jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar va kommunikativ mashqlardan foydalanishlari muhim ahamiyat kasb etadi.

Bundan tashqari, xorijiy tillarni o'rganish madaniyatlararo muloqotni rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Turli millat va madaniyat vakillari bilan erkin muloqot qilish insonning dunyoqarashini kengaytiradi, tolerantlik va madaniy hurmat tuyg'ularini shakllantiradi. Bu esa bugungi ko'pmadaniyatli jamiyatda muhim ijtimoiy omillardan biri hisoblanadi.

Olib borilgan tahlillar asosida shuni ta'kidlash mumkinki, xorijiy tillarni o'rganish zamonaviy ta'limning ajralmas qismi bo'lib, yoshlarning intellektual, kasbiy va ma'naviy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Shu sababli til o'qitish tizimini takomillashtirish, innovatsion metodlarni keng joriy etish va yoshlarning til o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, bugungi globallashuv davrida xorijiy tillarni o'rganish zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biriga aylandi. Til bilish insonning nafaqat kommunikativ imkoniyatlarini kengaytiradi, balki uning ilmiy, kasbiy va madaniy rivojlanishida ham muhim o'rin egallaydi. Ayniqsa, xalqaro hamkorlik, ilm-fan va texnologiyalar rivojlanayotgan hozirgi davrda xorijiy tillarni puxta egallash zamonaviy mutaxassis uchun asosiy talab darajasiga ko'tarildi.

Maqolada olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, xorijiy tillarni o'rganish yoshlarning intellektual salohiyatini rivojlantirish, ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini oshirish hamda

xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini kuchaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, til o'rganish inson xotirasi, analitik tafakkuri va kommunikativ kompetensiyasining rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Tadqiqot davomida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlarning xorijiy tillarni samarali o'qitishdagi o'rni yuqori ekanligi aniqlandi. Multimedia vositalari, onlayn platformalar, sun'iy intellekt asosidagi dasturlar va mobil ilovalar til o'rganish jarayonini yanada qulay va samarali tashkil etishga xizmat qilmoqda. Bu esa ta'lim tizimining sifat jihatdan takomillashishiga olib kelmoqda.

Bundan tashqari, xorijiy tillarni o'rganish madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish, boshqa xalqlarning qadriyatlari va madaniyatiga hurmat ruhini shakllantirishda ham muhim omil hisoblanadi. Turli davlat vakillari bilan erkin muloqot qilish imkoniyati insonning dunyoqarashini kengaytiradi va ijtimoiy moslashuvchanligini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Harmer J. *The Practice of English Language Teaching*. Pearson Education, 2015.
2. Krashen S. *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Oxford, 1982.
3. Jalolov J. *Chet til o'qitish metodikasi*. Toshkent, 2012.
4. Richards J.C. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press, 2014.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining xorijiy tillarni rivojlantirishga oid qarorlari va farmonlari.